

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

6 октомври 2021 година *

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Поправяне на вредите, причинени от практика, забранена от член 101, параграф 1 ДФЕС — Определяне на правните субекти, носещи отговорност за поправяне на вредите — Иск за обезщетение, предявен срещу дъщерното дружество на дружество майка, след като с решение е установено участието в картел само на това дружество майка — Понятие за предприятие — Понятие за стопанска единица“

По дело C-882/19,

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Audiencia Provincial de Barcelona (Апелативен съд на провинция Барселона, Испания) с акт от 24 октомври 2019 г., постъпил в Съда на 3 декември 2019 г., в рамките на производство по дело

Sumal SL

срещу

Mercedes Benz Trucks España SL,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: К. Lenaerts, председател, R. Silva de Lapuerta, заместник-председател, J.-C. Bonichot, Ал. Арабаджиев, А. Prechal, М. Ilešič, L. Bay Larsen, А. Kumin и N. Wahl, председатели на състав, D. Šváby (докладчик), L. S. Rossi, I. Jarukaitis и N. Jääskinen, съдии,

генерален адвокат: G. Pitruzzella,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за Mercedes Benz Trucks España SL, първоначално от C. von Köckritz и H. Weiß, Rechtsanwälte, и от P. Hitchings и M. Pérez Carrillo, abogados, впоследствие от C. von Köckritz и H. Weiß, Rechtsanwälte, A. Ward, abogado, и M. López Ridruejo, abogada,

* Език на производството: испански.

- за испанското правителство, от S. Centeno Huerta и L. Aguilera Ruiz, в качеството на представители,
- за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от S. Fiorentino, avvocato dello Stato,
- за Европейската комисия от S. Baches Opi, F. Jimeno Fernández и C. Urraca Caviedes, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 15 април 2021 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване е относно тълкуването на член 101 ДФЕС.
- 2 Преюдициалното запитване е отправено в рамките на спор между Sumal SL и Mercedes Benz Trucks España SL по повод на отговорността на второто дружество поради участието на неговото дружество майка, Daimler AG, в нарушение на член 101 ДФЕС.

Правна уредба

Правото на Съюза

Регламент (ЕО) № 1/2003

- 3 Член 16 от Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета от 16 декември 2002 година относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове [101] и [102 ДФЕС] (ОВ L 1, 2003 г., стр. 1; Специално издание на български език 2007 г., глава 8, том 1, стр. 167), озаглавен „Еднакво прилагане на правото на конкуренцията [на Съюза]“, гласи:

„1. Когато национални съдилища се произнасят по споразумения, решения или практики съгласно член [101] или [102 ДФЕС], които вече са предмет на решения на [Европейската] комисия[...], те не могат да вземат решения, които са в противоречие с решението, прието от Комисията. Те също така трябва да избягват вземане на решения, които биха противоречали на решение, което Комисията предвижда да приеме по образувано от нея производство. За тази цел националният съд може да прецени дали е необходимо да спре своето производство. Това задължение не засяга правата и задълженията по член 234 от Договора.

2. Когато органите по конкуренция на държавите членки се произнасят по споразумения, решения или практики по член [101] или [102 ДФЕС], които вече са предмет на решение на Комисията, те не могат да вземат решения, които биха били в противоречие с решението, прието от Комисията“.

- 4 Член 23 от този регламент, озаглавен „Санкции“, предвижда в параграф 2, буква а):

„С решение Комисията може да налага санкции на предприятия и на сдружения на предприятия, когато умишлено или поради небрежност:

а) нарушават член [101] или [102 ДФЕС] [...]“.

- 5 Член 27 от посочения регламент, озаглавен „Изслушване на страните, жалбоподателите и други лица“, предвижда в параграф 1:

„Преди да вземе решения, както е предвидено в членове 7, 8, 23 и член 24, параграф 2, Комисията предоставя на предприятията или на сдруженията на предприятия, ответни страни в производството пред Комисията, възможност да бъдат изслушани по въпросите, по които Комисията е предявила възражения. Комисията основава своите решения само на онези предявени възражения, по които засегнатите страни са имали възможност да изразят становище. Жалбоподателите се привличат за тясно сътрудничество по производството“.

Регламент (ЕС) № 1215/2012

- 6 Член 7 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1) гласи:

„Срещу лице, което има местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани иски в друга държава членка:

[...]

- 2) по дела относно непозволено увреждане, деликт или квазиделикт — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие;

[...]“.

Испанското право

- 7 Член 71 от Ley 15/2007 de Defensa de la competencia (Закон 15/2007 за защита на конкуренцията) от 3 юли 2007 г. (BOE бр. 159 от 4 юли 2007 г., стр. 28848), в редакцията му, приложима по делото в главното производство (наричан по-нататък „Законът за защита на конкуренцията“), озаглавен „Относно обезщетението за вреди, причинени от практики, ограничаващи конкуренцията“, предвижда:

„1. „[Н]арушителите на правото на конкуренцията носят отговорност за причинените вреди и загуби.

2. За целите на настоящата глава:

а) Нарушение на правото на конкуренцията е всяко нарушение на членове 101 или 102 [ДФЕС] или на членове 1 или 2 от настоящия закон.

б) Действията на дадено предприятие могат да бъдат вменени и на предприятията или лицата, които упражняват контрол върху него, освен когато икономическото му поведение не се определя от никое от тях“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 8 Mercedes Benz Trucks España е дъщерно дружество от групата Daimler, чието дружество майка е Daimler. В периода 1997—1999 г. Sumal придобива два камиона от Mercedes Benz Trucks España с посредничеството на Stern Motor SL, дистрибутор на групата Daimler.
- 9 На 19 юли 2016 г. Комисията приема Решение C(2016) 4673 final относно производство по член 101 [ДФЕС] и член 53 от Споразумението за ЕИП (Дело AT.39824 — Камиони), резюме на което е публикувано в *Официален вестник на Европейския съюз* от 6 април 2017 г. (ОВ С 108, 2017 г., стр. 6) (наричано по-нататък „решението от 19 юли 2016 г.“).
- 10 Съгласно посоченото решение петнадесет европейски производители на камиони, между които и Daimler, са участвали в картел под формата на едно-единствено продължено нарушение на член 101 ДФЕС и на член 53 от Споразумението за Европейското икономическо пространство от 2 май 1992 г. (ОВ L 1, 1994 г., стр. 3), изразяващо се в сключване на тайни споразумения относно ценообразуването и увеличението на брутните цени в Европейското икономическо пространство (ЕИП) за камиони, както и относно времевия график и прехвърлянето на наложените от действащите норми разходи за въвеждането на технологии за емисии на вредни газове за тези камиони. Нарушението на три дружества, участващи в картела, е извършено в периода 17 януари 1997 г.—20 септември 2010 г., а на другите дванадесет дружества участници, сред които и Daimler, в периода 17 януари 1997 г.—18 януари 2011 г.
- 11 След приемане на посоченото решение Sumal сезира Juzgado de lo Mercantil nº 07 de Barcelona (Търговски съд № 7, Барселона, Испания) с иск за обезщетение за вреди, за да бъде Mercedes Benz Trucks España осъдено да му заплати сумата от 22 204,35 EUR, съответстваща на допълнителните разходи за придобиване, които то е понесло поради участието на Daimler, дружество майка на Mercedes Benz Trucks España, в картела.
- 12 С решение от 23 януари 2019 г. тази юрисдикция отхвърля посочения иск с мотива, че Mercedes Benz Trucks España няма пасивна легитимация, тъй като трябва да се счита, че само Daimler, единствено посочено в решението на Комисията, носи отговорност за съответното нарушение.
- 13 Sumal подава въззивна жалба срещу това решение пред запитващата юрисдикция, която си задава въпроса дали иски за обезщетение за вреди, предявени, след като органите за защита на конкуренцията приемат решения, с които се установяват антиконкурентни практики, могат да бъдат насочени срещу дъщерни дружества, които не са посочени в тези решения, но капиталът им е притежаван изцяло от дружества, пряко засегнати от посочените решения.
- 14 В това отношение тя посочва различията в становищата, приети от испанските юрисдикции. Докато някои от тях приемат, че такива иски могат да се предявят срещу дъщерни дружества, като се основават на „теорията за стопанската единица“, други изключват тази възможност с довода, че тази теория позволявала дружество майка да носи

гражданската отговорност за поведението на дъщерно дружество, но не позволявала да се търси отговорност от дъщерно дружество поради поведението на неговото дружество майка.

- 15 При тези условия Audiencia Provincial de Barcelona (Апелативен съд на провинция Барселона, Испания) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „[1]) Допуска ли произтичащата от практиката на [Съда] доктрина за стопанската единица отговорността на дружеството майка да се разпростира върху дъщерното дружество, или тази доктрина е приложима единствено за да се разпростре отговорността на дъщерните дружества върху дружеството майка?
- [2]) В хипотезата на вътрешногрупови отношения следва ли възможността за разширяване на обхвата на понятието „стопанска единица“ да се основава единствено на контрола като критерий, или са допустими и други критерии, включително евентуалното благодетелстване на дъщерното дружество от съответните нарушения?
- [3]) Ако е възможно разпростиране на отговорността на дружеството майка върху дъщерното дружество, какви са условията за това?
- [4]) Ако отговорът на предходните въпроси е в смисъл, че е допустимо дъщерните дружества да носят отговорност за действия на дружествата майки, съвместима ли е с тази общностна доктрина национална разпоредаба като член 71, параграф 2 от [Закона за защита на конкуренцията], която предвижда единствено възможността за разпростиране на отговорността на дъщерното дружество върху дружеството майка, и то само ако дружеството майка упражнява контрол върху дъщерното дружество?“.

По искането за възобновяване на устната фаза на производството

- 16 С молба, подадена в секретариата на Съда на 28 април 2021 г., Mercedes Benz Trucks España иска да бъде разпоредено възобновяване на устната фаза на производството в приложение на член 83 от Процедурния правилник на Съда.
- 17 В подкрепа на молбата си то твърди, че доводите на генералния адвокат, изложени в заключението му по настоящото дело, представено на 15 април 2021 г., се основават на нови фактически обстоятелства или на хипотези, които не са посочени от запитващата юрисдикция и не са били обсъдени от страните в главното производство или заинтересованите субекти по смисъла на член 23 от Статута на Съда на Европейския съюз.
- 18 Така Mercedes Benz Trucks España оспорва, първо, твърдението в бележка под линия 10 от заключението на генералния адвокат, че в преюдициалното запитване размерът на вредата, която Sumal твърди, че е претърпяло, изглежда, вече е бил установен от запитващата юрисдикция.
- 19 Второ, Mercedes Benz Trucks España счита, че в точка 75 и в бележка под линия 86 от заключението си генералният адвокат неправилно е отбелязал, че в решението от 19 юли 2016 г. Комисията е констатирала, че тайните контакти, осъществени първоначално на

равнището на служителите на участващите в картела дружества майки, са разкрити по-късно и на равнището на техните дъщерни дружества, по-точно само на германските дъщерни дружества на Daimler.

- 20 Действително съгласно член 83 от Процедурния правилник на Съда във всеки един момент след изслушване на генералния адвокат Съдът може да постанови възобновяване на устната фаза на производството по-специално когато счита, че делото не е напълно изяснено, когато след закриване на тази фаза някоя от страните посочи нов факт от решаващо значение за решението на Съда или когато делото трябва да се реши въз основа на довод, който не е бил обсъден от страните или заинтересованите субекти по член 23 от Статута на Съда на Европейския съюз.
- 21 В това отношение обаче в самото начало следва да се посочи, че само по себе си съдържанието на заключението на генералния адвокат не може да представлява такова ново обстоятелство, иначе чрез позоваване на такова обстоятелство страните биха могли да отговорят на посоченото заключение. Заключение на генералния адвокат обаче не може да бъде предмет на обсъждане от страните. В този смисъл Съдът е имал повод да подчертае, че съгласно член 252 ДФЕС задачата на генералния адвокат е да представя публично, при пълна безпристрастност и независимост, мотивирани заключения по делата, за които съгласно Статута на Съда на Европейския съюз се изисква неговото произнасяне, за да го подпомогне при изпълнението на неговата задача да гарантира спазването на правото при тълкуването и прилагането на Договорите (вж. в този смисъл решение от 2 март 2021 г., А.В. и др. (Назначаване на съдии във Върховния съд — Обжалване), C-824/18, EU:C:2021:153, т. 63 и 64). Съгласно член 20, четвърта алинея от този статут и член 82, параграф 2 от Процедурния правилник с представянето на заключението на генералния адвокат приключва устната фаза на производството. Тъй като се представя независимо от обсъжданията между страните, заключението слага началото на фазата на разискванията от Съда. Следователно не става въпрос за становище, предназначено за съдиите или за страните, което произхожда от орган извън Съда, а за индивидуалното, мотивирано и представено публично становище на член на самата институция (определение от 4 февруари 2000 г., Emesa Sugar, C-17/98, EU:C:2000:69, т. 13 и 14).
- 22 В случая, след изслушване на генералния адвокат Съдът установява, че представените от Mercedes Benz Trucks España доказателства не разкриват никакво ново обстоятелство от решаващо значение за решението, което той трябва да постанови по настоящото дело, и че то не трябва да се решава въз основа на довод, който не е бил обсъден от страните или заинтересованите субекти. Накрая, тъй като след приключване на писмената и устната фаза на производството Съдът разполага с всички необходими доказателства, делото е изяснено в достатъчна степен, за да може той да се произнесе. Поради това Съдът приема, че не се налага да постановява възобновяване на устната фаза на производството.

По преюдициалните въпроси

По допустимостта на преюдициалното запитване

- 23 Mercedes Benz Trucks España има съмнения относно допустимостта на преюдициалното запитване поради две причини.

- 24 На първо място, преюдициалното запитване не отговаряло на изискванията, посочени в член 94 от Процедурния правилник поради липса на релевантните и доказани обстоятелства, въз основа на които са поставени преюдициалните въпроси, или също на съдържанието на член 71, параграф 2 от Закона за защита на конкуренцията. Освен това в посоченото преюдициално запитване релевантната национална съдебна практика била представена неточно, пристрастно и неправилно.
- 25 В случая от цялостния прочит на преюдициалното запитване се установява, че запитващата юрисдикция е определила в достатъчна степен фактическата обстановка и правната уредба, които характеризират отправеното от нея искане за тълкуване на правото на Съюза, за да даде възможност както на заинтересованите страни да представят становища в съответствие с член 23 от Статута на Съда на Европейския съюз, така и на Съда да даде полезен отговор на посоченото преюдициално запитване.
- 26 На второ място, Mercedes Benz Trucks España твърди, че отправените четири въпроса са изцяло хипотетични. Така първите три въпроса нямали никаква връзка с фактите по делото в главното производство, доколкото Sumal нито посочило, нито доказало обстоятелства, годни да обосноват разпростирането по отношение на Mercedes Benz Trucks España на отговорността за извършените от Daimler нарушения, а основало иска си само на решението от 19 юли 2016 г. Освен това, доколкото член 71, параграф 2 от Закона за защита на конкуренцията не бил приложим към спора в главното производство, тази разпоредба изобщо не била релевантна за решаването на този спор.
- 27 В това отношение следва да се припомни, че само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, щом поставените въпроси се отнасят до тълкуването на норма от правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе (решение от 9 юли 2020 г., Santen, C-673/18, EU:C:2020:531, т. 26 и цитираната съдебна практика).
- 28 Оттук следва, че въпросите относно правото на Съюза се ползват с презумпция за релевантност. Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция преюдициално запитване само ако е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на норма от правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решение от 9 юли 2020 г., Santen, C-673/18, EU:C:2020:531, т. 27 и цитираната съдебна практика).
- 29 В случая обаче това не е така. От отговора, който ще даде Съдът на поставените четири въпроса, ще зависи резултатът по делото в главното производство, доколкото той ще даде възможност на запитващата юрисдикция, от една страна, да определи дали ще може да се ангажира отговорността на Mercedes Benz Trucks España и от друга страна, да се произнесе относно съвместимостта на член 71, параграф 2 от Закона за защита на конкуренцията с правото на Съюза.
- 30 От изложените по-горе съображения следва, че преюдициалното запитване е допустимо.

По първите три въпроса

- 31 С първите три въпроса запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 101, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че увреденото от антиконкурентна практика на предприятие лице може да предяви иск за обезщетение за вреди както срещу дружество майка, на което Комисията с решение е наложила санкция за тази практика, така и срещу дъщерно дружество на това дружество, което не е адресат на посоченото решение, тъй като те заедно формират една стопанска единица.
- 32 В самото начало следва да се припомни, че член 101, параграф 1 ДФЕС има директен ефект в отношенията между частноправните субекти и предоставя права на правните субекти, които националните юрисдикции трябва да охраняват (решения от 30 януари 1974 г., BRT и Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs, 127/73, EU:C:1974:6, т. 16 и от 14 март 2019 г., Skanska Industrial Solutions и др., C-724/17, EU:C:2019:204, т. 24 и цитираната съдебна практика).
- 33 Пълната ефективност на член 101 ДФЕС, и по-специално полезното действие на забраната, установена в неговия параграф 1, биха били поставени под въпрос, ако не е възможно всеки да иска да бъдат поправени вредите, които евентуално е претърпял от договор или поведение, който/което може да ограничи или наруши конкуренцията (решения от 20 септември 2001 г., Courage и Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, т. 26 и от 14 март 2019 г., Skanska Industrial Solutions и др., C-724/17, EU:C:2019:204, т. 25).
- 34 В този смисъл всеки има право да иска да бъдат поправени претърпените от него вреди, когато съществува причинно-следствена връзка между тези вреди и картел или практика, забранен(а) от член 101 ДФЕС (решения от 13 юли 2006 г., Manfredi и др., C-295/04—C-298/04, EU:C:2006:461, т. 61 и от 14 март 2019 г., Skanska Industrial Solutions и др., C-724/17, EU:C:2019:204, т. 26 и цитираната съдебна практика), като се има предвид, че въпросът относно определянето на субекта, задължен да поправи вредите, причинени от нарушение на член 101 ДФЕС, се урежда пряко от правото на Съюза (решение от 14 март 2019 г., Skanska Industrial Solutions и др., C-724/17, EU:C:2019:204, т. 28).
- 35 Това право на всеки, да иска да бъдат поправени такива вреди, укрепва действието на правилата на Съюза в областта на конкуренцията и може да възпре сключването на споразумения и следването на практики, най-често скрити, които могат да ограничат или нарушат конкуренцията, като по този начин допринася за поддържането на ефективно равнище на конкуренция в Съюза (вж. в този смисъл решения от 20 септември 2001 г., Courage и Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, т. 27 и от 14 март 2019 г., Skanska Industrial Solutions и др., C-724/17, EU:C:2019:204, т. 44 и цитираната съдебна практика).
- 36 Всъщност освен самото поправяне на твърдените вреди, предоставянето на такова право допринася за постигането на възпиращата цел, централна за дейността на Комисията, която има задължение да води обща политика за прилагане на принципите, установени в Договора за функциониране на ЕС в областта на конкуренцията, и да насочва поведението на предприятията (вж. в този смисъл решение от 7 юни 1983 г., Musique Diffusion française и др./Комисия, 100/80—103/80, EU:C:1983:158, т. 105). По този начин предоставянето на това право може не само да поправи преките вреди, които въпросното лице твърди, че е претърпяло, но също и непреките вреди, причинени на структурата и функционирането на пазара, който не е могъл да разгърне пълната си икономическа ефективност, по-специално в полза на съответните потребители.

- 37 От изложеното по-горе следва, че по същия начин като прилагането от публичните органи на правилата на Съюза в областта на конкуренцията (*public enforcement*), исковите за вреди от нарушение на тези правила (*private enforcement*) са неразделна част от системата за прилагане на посочените правила, която цели да накаже антиконкурентните действия на предприятията и да ги възпре от извършването на такива действия (решение от 14 март 2019 г., *Skanska Industrial Solutions и др.*, C-724/17, EU:C:2019:204, т. 45).
- 38 Следователно понятието „предприятие“ по смисъла на член 101 ДФЕС, което е самостоятелно понятие на правото на Съюза, не би могло да има различен обхват в контекста на налаганите от Комисията глоби на основание член 23, параграф 2 от Регламент № 1/2003 и в контекста на исковите за вреди от нарушение на правилата на Съюза в областта на конкуренцията (решение от 14 март 2019 г., *Skanska Industrial Solutions и др.*, C-724/17, EU:C:2019:204, т. 47).
- 39 От текста на член 101, параграф 1 ДФЕС се установява, че авторите на договорите са решили да използват понятието за предприятие, за да обозначат извършителя на нарушение на правото на конкуренцията, който може да бъде санкциониран въз основа на тази разпоредба, а не други понятия като понятието за дружество или за юридическо лице. Законодателят на Съюза е използвал също в член 23, параграф 2 от Регламент № 1/2003 понятието „предприятие“, за да определи субекта, на който Комисията може да наложи глоба, за да санкционира нарушение на правилата на конкурентното право на Съюза (решения от 10 април 2014 г., *Areva и др./Комисия*, C-247/11 P и C-253/11 P, EU:C:2014:257, т. 123 и 124 и от 25 ноември 2020 г., *Комисия/GEA Group*, C-823/18 P, EU:C:2020:955, т. 62 и 63).
- 40 По същия начин от Директива 2014/104/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 ноември 2014 година относно някои правила за уреждане на иски за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията (ОВ L 349, 2014 г., стр. 1), и по-специално от член 2, точка 2 от нея, следва, че същият законодател определя „нарушителя“, длъжен съгласно тази директива да поправи причинената от нарушението на правото на конкуренцията вреда, за която носи отговорност, като „предприятието или сдружението на предприятия, което е извършило нарушението на конкурентното право“.
- 41 По този начин, като визира дейността на предприятията, конкурентното право на Съюза установява като решаващ критерий съществуването на едно-единствено поведение на пазара, без формалното разделение между различните дружества, произтичащо от отделната им юридическа правосубектност да може да бъде пречка това едно-единствено поведение да се вземе предвид за целите на прилагане на правилата на конкуренцията (вж. в този смисъл решения от 14 юли 1972 г., *Imperial Chemical Industries/Комисия*, 48/69, EU:C:1972:70, т. 140 и от 14 декември 2006 г., *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio*, C-217/05, EU:C:2006:784, т. 41). Следователно понятието „предприятие“ обхваща всеки субект, който извършва икономическа дейност, независимо от неговия правен статут и начин на финансиране, и в този смисъл обозначава една стопанска единица, макар и от правна гледна точка тази стопанска единица да е съставена от няколко физически или юридически лица (вж. в този смисъл решения от 10 септември 2009 г., *Akzo Nobel и др./Комисия*, C-97/08 P, EU:C:2009:536, т. 54 и 55 и от 27 април 2017 г., *Akzo Nobel и др./Комисия*, C-516/15 P, EU:C:2017:314, т. 47 и 48). Тази стопанска единица се състои в единна организация на персонални, материални и нематериални елементи, която

трайно преследва определена икономическа цел, организация, която може да допринася за извършването на нарушение, предвидено в член 101, параграф 1 ДФЕС (решение от 1 юли 2010 г., Knauf Gips/Комисия, C-407/08 P, EU:C:2010:389, т. 84 и 86).

- 42 Когато подобна стопанска единица нарушава член 101, параграф 1 ДФЕС, съгласно принципа на личната отговорност същата следва да отговаря за това нарушение. В това отношение, за да се приеме за отговорен който и да е правен субект от дадена стопанска единица, е необходимо да се докаже, че поне един правен субект, принадлежащ към тази стопанска единица, е нарушил член 101, параграф 1 ДФЕС, така че да се приеме, че предприятието, състоящо се от посочената стопанска единица, е нарушило тази разпоредба, и това обстоятелство е посочено в решение на Комисията, което е влязло в сила (вж. в този смисъл решение от 27 април 2017 г., Akzo Nobel и др./Комисия, C-516/15 P, EU:C:2017:314, т. 49 и 60) или е установено независимо пред съответния национален съд, когато Комисията не е приела никакво решение относно наличието на нарушение.
- 43 В този смисъл от съдебната практика следва, че дружеството майка може да носи отговорност за поведението на дъщерно дружество по-специално когато, макар и да има отделна правосубектност, това дъщерно дружество не определя самостоятелно пазарното си поведение към момента на извършване на нарушението, а по същество изпълнява указанията, които му дава дружеството майка, по-конкретно с оглед на икономическите, организационните и юридическите връзки между тези два правни субекта, така че в подобна ситуация те са част от една и съща стопанска единица и следователно формират едно предприятие, осъществило неправомерното поведение (вж. в този смисъл решения от 10 септември 2009 г., Akzo Nobel и др./Комисия, C-97/08 P, EU:C:2009:536, т. 58 и 59 и от 27 април 2017 г., Akzo Nobel и др./Комисия, C-516/15 P, EU:C:2017:314, т. 52 и 53 и цитираната съдебна практика). Когато е установено, че дружеството майка и дъщерното му дружество са част от една и съща стопанска единица и следователно формират едно-единствено предприятие по смисъла на член 101 ДФЕС, самото съществуване на тази стопанска единица, извършила нарушението, е от решаващо значение за определянето на отговорността на едното или на другото дружество, формиращо предприятието, за антиконкурентното поведение на същото предприятие.
- 44 Поради това понятието „предприятие“, а чрез него и понятието „стопанска единица“ водят *ipso iure* до солидарна отговорност на субектите, образуващи стопанската единица към момента на извършване на нарушението (вж. в този смисъл относно солидарната отговорност във връзка с глобите решения от 26 януари 2017 г., Villeroy & Boch/Комисия, C-625/13 P, EU:C:2017:52, т. 150 и от 25 ноември 2020 г., Комисия/GEA Group, C-823/18 P, EU:C:2020:955, т. 61 и цитираната съдебна практика).
- 45 С оглед на това следва също да се посочи, че е възможно различните групи от дружества, които могат да образуват една стопанска единица, да бъдат организирани по много различни начини. Съществуват по-специално групи от дружества от вида „конгломерат“, осъществяващи дейност в няколко икономически области, които изобщо не са свързани помежду си.
- 46 Следователно възможността, призната на увреденото от антиконкурентна практика лице, да ангажира в рамките на иск за обезщетение за вреди отговорността на дъщерно дружество, а не тази на дружеството майка, не може да се предоставя автоматично срещу което и да е дъщерно дружество на дружеството майка, адресат на решение на Комисията, с което се санкционира неправомерно поведение. Всъщност, както по същество посочва в

точка 58 от заключението си генералният адвокат, понятието „предприятие“, използвано в член 101 ДФЕС, е функционално понятие, поради което съставляващият го стопански субект трябва да се определи от гледна точка на предмета на разглежданото споразумение (вж. в този смисъл решения от 12 юли 1984 г., *Hydrotherm Gerätebau*, 170/83, EU:C:1984:271, т. 11 и от 26 септември 2013 г., *The Dow Chemical Company/Комисия*, C-179/12 P, EU:C:2013:605, т. 57).

- 47 Следователно едно и също дружество майка може да бъде част от няколко стопански единици, състоящи се в зависимост от разглежданата икономическа дейност, от него самото и от различни комбинации от дъщерните му дружества, всички принадлежащи към една и съща група от дружества. Ако това не беше така, щеше да има опасност дъщерно дружество, което е част от такава група, да носи отговорност за нарушения, извършени във връзка с икономически дейности без никаква връзка със собствената му дейност и в които то изобщо не е участвало, дори непряко.
- 48 От всичко изложено по-горе следва, че в рамките на иск за обезщетение за вреди, предявен на основание на нарушение на член 101, параграф 1 ДФЕС, установено от Комисията в решение, правен субект, който не е посочен в това решение като извършител на нарушението на конкурентното право, може въпреки това да носи отговорност на това основание поради неправомерните действия на друг правен субект, щом като двете лица са част от една и съща стопанска единица и в този смисъл формират предприятие, извършило нарушението по смисъла на посочения член 101 ДФЕС (вж. в този смисъл решения от 10 април 2014 г., *Комисия/Siemens Österreich* и др. и *Siemens Transmission & Distribution* и др./Комисия, C-231/11 P—C-233/11 P, EU:C:2014:256, т. 45 и от 26 януари 2017 г., *Villeroy & Boch/Комисия*, C-625/13 P, EU:C:2017:52, т. 145).
- 49 Всъщност Съдът вече е постановил, че отношението на солидарност, което обединява членовете на една стопанска единица, по-специално е основание да се приеме по отношение на дружеството майка отегчаващото обстоятелство повторност на нарушението, въпреки че срещу това дружество не е имало предходно производство, по което да са приети изложение на възраженията и решение. Оказва се, че при такова положение от решаващо значение е вече да е установено първо нарушение поради поведението на дъщерно дружество, с което участващото във второто нарушение дружество майка е образувало, още към момента на първото нарушение, едно предприятие по смисъла на член 101 ДФЕС (решение от 5 март 2015 г., *Комисия* и др./*Versalis* и др., C-93/13 P и C-123/13 P, EU:C:2015:150, т. 91).
- 50 При това положение поначало няма никаква пречка увреденото от антиконкурентна практика лице да предяви иск за обезщетение за вреди срещу единия от правните субекти, от които се състои стопанската единица, а следователно и предприятието, което като е нарушило член 101, параграф 1 ДФЕС, е причинило понесената от увреденото лице вреда.
- 51 Така, при обстоятелства, при които наличието на нарушение на член 101, параграф 1 ДФЕС е установено по отношение на дружество майка, в съответствие с цитираната в точка 42 от настоящото решение съдебна практика увреденото от това нарушение лице може да поиска вместо гражданската отговорност на дружеството майка да бъде ангажирана тази на негово дъщерно дружество. Това дъщерно дружество обаче може да носи отговорност само ако увреденото лице докаже, като се основава на прието преди това решение от Комисията в приложение на член 101 ДФЕС, или по всякакъв друг начин, по-специално когато Комисията не се е произнесла по този въпрос в посоченото решение или все още не се е

налагало да приеме решение, с оглед на посочените в точки 43 и 47 от настоящото решение икономически, организационни и правни връзки, от една страна, и на съществуването на конкретна връзка между икономическата дейност на посоченото дъщерно дружество и предмета на нарушението, за което е прието, че дружеството майка носи отговорност, от друга страна, че посоченото дъщерно дружество образува една стопанска единица с дружеството майка.

- 52 От изложените по-горе съображения следва, че предявяването на такъв иск за обезщетение за вреди срещу дъщерно дружество предполага, за да се установи, че дружеството майка и дъщерното дружество образуват една стопанска единица по смисъла на точки 41 и 46 от настоящото решение, ищецът да докаже посочените в предходната точка връзки между тези дружества, както и посочената в същата точка конкретна връзка между икономическата дейност на дъщерното дружество и предмета на нарушението, за което дружеството майка носи отговорност. Така при обстоятелства като разглежданите в главното производство поначало увреденото лице би трябвало да докаже, че сключеното от дружеството майка антиконкурентно споразумение, за което то е осъдено, се отнася за същите продукти като търгуваните от дъщерното дружество. По този начин увреденото лице доказва, че именно стопанската единица, към която спадат дъщерното дружество и неговото дружество майка, е предприятието, действително извършило нарушението, установено преди това от Комисията на основание на член 101, параграф 1 ДФЕС, в съответствие с възприетото в точка 46 от настоящото решение функционално понятие „предприятие“.
- 53 Следва да се добави, че по отношение на ответника в рамките на иск за обезщетение, който може да доведе до осъждането на тази страна да обезщети увреденото от антиконкурентната практика лице, трябва да се прилагат изискванията, свързани с правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес, гарантирано в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз. Също така е необходимо съответното дъщерно дружество да може да защити правата си в съответствие с принципа за зачитане на правото на защита — основен принцип на правото на Съюза (вж. по аналогия решения от 5 март 2015 г., Комисия и др./Versalis и др., C-93/13 P и C-123/13 P, EU:C:2015:150, т. 94 и от 29 април 2021 г., Banco de Portugal и др., C-504/19, EU:C:2021:335, т. 57). При това положение посоченото дъщерно дружество трябва да разполага пред съответния национален съд с всички необходими правни средства, за да упражни ефективно правото си на защита, по-специално за да може да оспори принадлежността си към същото предприятие като неговото дружество майка.
- 54 В това отношение посоченото дъщерно дружество трябва да може да оспори отговорността си за твърдените вреди по-специално като изтъкне всеки довод, който щеше да може да повдигне, ако участваше в започнатата от Комисията процедура срещу неговото дружество майка, довела до приемането на решение на Комисията, с което се установява наличието на неправомерно поведение, противоречащо на член 101 ДФЕС (*public enforcement*).
- 55 Що се отнася обаче до положението, при което иск за обезщетение за вреди се основава на констатацията на Комисията за нарушение на член 101, параграф 1 ДФЕС в решение, на което адресат е дружеството майка на дъщерното дружество — ответник, последното не може да оспори пред националния съд наличието на така установеното от Комисията нарушение. Всъщност член 16, параграф 1 от Регламент № 1/2003 по-специално гласи, че когато национални съдилища се произнасят по споразумения, решения или практики съгласно член 101 ДФЕС, които вече са предмет на решения на Комисията, те не могат да вземат решения, които биха противоречали на решението, прието от Комисията.

- 56 В това отношение следва да се припомни, че действително в член 27, параграф 1 от Регламент № 1/2003 се предвижда, че преди да вземе решение, с което констатира нарушение на правилата за конкуренция и налага глоба, Комисията предоставя възможност на лицата, ответни страни в производството, да бъдат изслушани по въпросите, по които е предявила възражения, и основава своите решения само на онези предявени възражения, по които засегнатите страни са имали възможност да изразят становище. В този контекст изложението на възраженията цели да даде възможност за упражняването на правото на защита от всеки правен субект, срещу който се води административното производство в областта на конкуренцията. За сметка на това, когато Комисията не възнамерява да констатира нарушение от страна на дадено дружество, правото на защита не изисква на това дружество да се изпраща изложение на възраженията. Всъщност изпращането на изложението на възраженията до определено дружество цели да гарантира зачитането на правото на защита на това дружество, а не на някое трето лице, било то и сред лицата, срещу които се води същото административно производство (вж. в този смисъл решение от 14 септември 2017 г., LG Electronics и Koninklijke Philips Electronics/Комисия, C-588/15 P и C-622/15 P, EU:C:2017:679, т. 44—46).
- 57 Посочените принципи обаче са присъщи на водените от Комисията производства за установяване на нарушения, за които всъщност е характерно, че могат да доведат до налагането на глоба на правните субекти, срещу които конкретно се водят такива производства.
- 58 Принципът на личната отговорност обаче допуска при изложените в точка 56 от настоящото решение обстоятелства констатацията на такова нарушение по отношение на дъщерно дружество да бъде окончателна, тъй като, както беше припомнено в точка 42 от настоящото решение, стопанската единица, която формира предприятието, извършило нарушението, следва да носи отговорност за него.
- 59 Всъщност, както следва от практиката на Съда, припомнена в точка 49 от настоящото решение, Съдът вече е постановил относно вземането предвид за целите на прилагането на отегчаващото обстоятелство повторност по отношение на дружество майка на нарушение, извършено от дъщерно дружество на това дружество майка, че не се изисква срещу това дружество майка да е имало предходно производство, по което да има изложение на възраженията и решение, при условие че дъщерното дружество, чието поведение е довело до нарушението, още към момента на първото нарушение е образувало с въпросното дружество майка едно предприятие по смисъла на член 101 ДФЕС. Така, доколкото адресат на решението, с което се констатира наличието на нарушение, извършено от предприятие, е едното от дружествата, образували това предприятие, към момента на извършване на нарушението, така че това дружество, а чрез него и посоченото предприятие са имали възможност да оспорят самото съществуване на това нарушение, правото на защита на другите дружества, от които се е състояло същото предприятие, не може да бъде нарушено поради вземането предвид на това нарушение в рамките на последващо производство за обезщетение, образувано от лице, претърпяло вреди в резултат на разглежданото неправомерно поведение, тъй като такъв иск не може да доведе по-специално до налагането на санкция като глоба на тези други дружества.
- 60 За сметка на това, когато Комисията не е установила неправомерното поведение в решение, прието съгласно член 101 ДФЕС, дъщерното дружество на дружество майка, упрекувано за нарушение, несъмнено има право да оспори не само принадлежността си към същото предприятие като дружеството майка, но и съществуването на твърдяното нарушение.

- 61 Следва да се уточни също като продължение на подчертаното в точка 51 от настоящото решение, че както посочва Комисията в отговор на писмен въпрос, поставен от Съда, и както отбелязва генералният адвокат в точка 76 от неговото заключение, възможността съответната национална юрисдикция да установи евентуална отговорност на дъщерното дружество за причинените вреди, не е изключена единствено поради факта, че евентуално Комисията не е приела никакво решение или, че с решението, с което е установила нарушението, не е наложила административно наказание на това дружество.
- 62 Всъщност, както постановява Съдът в точка 51 от решение от 27 април 2017 г., *Akzo Nobel и др./Комисия* (C-516/15 P, EU:C:2017:314), нито член 23, параграф 2, буква а) от Регламент № 1/2003, нито съдебната практика определят юридическото или физическото лице, което Комисията трябва да подведе под отговорност за нарушението и да го санкционира, като му наложи глоба.
- 63 В този смисъл съгласно цитираната в точка 42 от настоящото решение съдебна практика, Комисията е свободна да подведе под отговорност за нарушение и да санкционира чрез налагането на глоба който и да е правен субект от предприятие, участвало в извършване на нарушение на член 101 ДФЕС. От това следва, че от определянето от страна на Комисията на дружество майка като юридическо лице, от което може да се търси отговорност за нарушението, извършено от предприятие, не може да се направи констатацията, че едното или другото от неговите дъщерни дружества не е част от същото предприятие, което трябва да носи отговорност за същото нарушение.
- 64 Следва да се добави от съображения за изчерпателност, че поначало не е имало никаква пречка при обстоятелствата по делото в главното производство ищецът в главното производство, който твърди, че е увреден от разглежданото нарушение, да предяви иска си за обезщетение пред испанските юрисдикции срещу дружеството майка, *Daimler*, и дори едновременно срещу него и *Mercedes Benz Trucks España*, като евентуалната отговорност на второто дружество за нарушението е подчинена на изложените в точка 52 от настоящото решение условия.
- 65 Всъщност следва да се припомни, че иск за вреди, произтичащи от твърдени нарушения на конкурентното право на Съюза, какъвто е искът в главното производство, попада в обхвата на „гражданските и търговските дела“ по смисъла на член 1, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 и поради това — в приложното поле на този регламент. Освен това от постоянната практика на Съда относно член 7, точка 2 от посочения регламент следва, че съдържащото се в тази разпоредба понятие „място, където е настъпило [...] вредоносното събитие“ се отнася едновременно до мястото на настъпване на вредата и до мястото на настъпване на събитието, причинило тази вреда, поради което ищецът може по свой избор да предяви иск срещу ответника пред съда в едното или другото място (решение от 29 юли 2019 г., *Tibor-Trans*, C-451/18, EU:C:2019:635, т. 24 и 25 и цитираната съдебна практика).
- 66 Съдът уточнява също, че вреда, изразяваща се в по-високи разходи, които са наложени от производител на камиони на дистрибуторите и са начислени от тях на крайните потребители, представлява пряка вреда, която по принцип би могла да обоснове компетентността на юрисдикциите на държавата членка, на чиято територия е настъпила, тъй като по-високите разходи заради изкуствено повишената цена се оказват непосредствена последица от нарушението по член 101 ДФЕС. Когато засегнатият от антиконкурентното поведение пазар се намира в държавата членка, на чиято територия се претендира, че е настъпила твърдяната вреда, следва да се приеме, че за целите на

прилагането на член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012 мястото на настъпване на вредата се намира в тази държава членка (вж. в този смисъл решение от 29 юли 2019 г., Tibor-Trans, C-451/18, EU:C:2019:635, т. 30, 31 и 33).

- 67 С оглед на изложеното по-горе на първите три преюдициални въпроса следва да се отговори, че член 101, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че увреденото от антиконкурентна практика на предприятие лице може да предяви иск за обезщетение за вреди както срещу дружество майка, на което Комисията с решение е наложила санкция за тази практика, така и срещу дъщерно дружество на това дружество, което не е посочено в това решение, при положение че те заедно образуват една стопанска единица. Засегнатото дъщерно дружество трябва да може ефективно да отстоява правото си на защита, за да докаже, че не принадлежи към посоченото предприятие, а когато Комисията не е приела никакво решение в приложение на член 101 ДФЕС, то има право също да оспори самото съществуване на твърдяното противоправно поведение.

По четвъртия въпрос

- 68 С четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 101, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която предвижда възможността отговорността за поведение на едно дружество да се вмени на друго дружество само ако второто упражнява контрол върху първото.
- 69 Тъй като от отговора на първите три въпроса следва, че член 101, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че лице, увредено от антиконкурентна практика на предприятие, може да предяви иск за обезщетение срещу дъщерно дружество поради участието на дружеството майка в тази практика, при положение че те представляват една стопанска единица и следователно заедно образуват посоченото предприятие, следва да се приеме, че поради това тази разпоредба не допуска национална правна уредба, която предвижда в такъв случай възможността на едно дружество да се вмени отговорността за поведението на друго дружество само когато второто дружество упражнява контрол върху първото.
- 70 Следва да се припомни обаче, че за да се гарантира ефективността на всички разпоредби от правото на Съюза, принципът на предимство на правото на Съюза задължава по-специално националните юрисдикции във възможно най-голяма степен да тълкуват вътрешното си право по начин, съответстващ на правото на Съюза (решения от 24 юни 2019 г., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, т. 57 и от 4 март 2020 г., Bank BGŻ BNP Paribas, C-183/18, EU:C:2020:153, т. 60).
- 71 Прилагайки националното право, тези юрисдикции съответно са длъжни да го тълкуват във възможно най-голяма степен с оглед на текста и целта на разглежданата разпоредба на първичното право, като вземат предвид цялото вътрешно право и прилагат признатите от последното тълкувателни методи, за да се гарантира пълната ефективност на тази разпоредба и да се достигне до разрешение, съответстващо на преследваната с нея цел (вж. в този смисъл решения от 24 юни 2019 г., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, т. 73 и 77 и от 4 март 2020 г., Bank BGŻ BNP Paribas, C-183/18, EU:C:2020:153, т. 66).

- 72 Задължението за съответстващото тълкуване на националното право обаче има известни ограничения, и по-специално не би могло да служи за основа на тълкуване *contra legem* на националното право (вж. в този смисъл решения от 4 юли 2006 г., *Adeneler и др.*, C-212/04, EU:C:2006:443, т. 110 и от 4 март 2020 г., *Bank BGŻ BNP Paribas*, C-183/18, EU:C:2020:153, т. 67).
- 73 При тези условия, ако запитващата юрисдикция счита, че не може да приеме тълкуване на член 71, параграф 2 от Закона за защита на конкуренцията, което е в съответствие с тълкуването на член 101, параграф 1 ДФЕС съгласно точка 67 от настоящото решение, тя ще трябва да изключи прилагането на тази национална правна разпоредба и да приложи към спора в главното производство направо член 101, параграф 1 ДФЕС.
- 74 В това отношение на пръв поглед, изглежда, не е изключено да се приеме, както посочва в писменото си становище испанското правителство, че в рамките на иск за обезщетение за вреди отговорността на дъщерно дружество може да бъде ангажирана на основание на член 71, параграф 2, буква а) от Закона за защита на конкуренцията. Всъщност съгласно тази разпоредба за нарушение на конкурентното право се счита всяко нарушение на член 101 или член 102 ДФЕС или на член 1 или член 2 от този закон. Това правителство твърди, че по силата на член 71, параграф 2, буква а) от посочения закон е възможно отговорността за вредоносното събитие да се вмени на дъщерното дружество, което обаче запитващата юрисдикция следва да провери.
- 75 При тези условия на четвъртия въпрос следва да се отговори, че член 101, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която предвижда възможността на едно дружество да се вмени отговорността за поведението на друго дружество само ако второто дружество упражнява контрол върху първото.

По съдебните разноски

- 76 Тъй като за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

- 1) Член 101, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че увреденото от антиконкурентна практика на предприятие лице може да предяви иск за обезщетение за вреди както срещу дружество майка, на което Европейската комисия с решение е наложила санкция за тази практика, така и срещу дъщерно дружество на това дружество, което не е посочено в това решение, при положение че те заедно образуват една стопанска единица. Засегнатото дъщерно дружество трябва да може ефективно да отстоява правото си на защита, за да докаже, че не принадлежи към посоченото предприятие, и когато Комисията не е приела никакво решение в приложение на член 101 ДФЕС, то има право също да оспори самото съществуване на твърдяното противоправно поведение.**

- 2) Член 101, параграф 1 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която предвижда възможността да се вмени отговорността за поведението на едно дружество на друго дружество само ако второто дружество упражнява контрол върху първото.**

Подписи